

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 75.

Vtorik 16. Grudna

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom 3 gold. 30 kraje, za četert leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštnine plačati.

vtorik in petik. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blažniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četert leta 15 gold. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znesse 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštnine plačati.

Vradne naznanila.

4. Grudna 1850 je bil izdan in razposlan XXXII. del deželnega zakonika in vladnega lista za krajnske kronovine, ki zapopade:

Naznanjenje zapopada postav in ukazov v delih CXLIV—CXLV občnega državnega zakonika in vladnega lista. — Okoljnik c. k. denarstviniga deželnega vodstva za štajarsko, Koroško in Krajnsko od 2. Kimovca 1850. Razjasnjenje ravnanja, ki dohodnim okrajnim oskerbnijam, djavnim dohodnijam, davknim vradam, sodnijam in notarjem po začasni postavi od 9. Svečana 1850 zastran davšin od pravnih opravil, pravopisov, pisem in uradnih djanj gre. — Razpis c. k. krajnskiga poglavarstva od 2. Listopada 1850. Začasno določanje števila in staniš advokatov na Koroškem in Krajnskem. — Razpis c. k. krajnskiga poglavarstva od 19. Listopada 1850. Zastran naredb za obvarovanje, da se tisti, ki so z domovinskimi listi ali potnimi bukvicami zvnaj doma in se imajo vojaški dolžnosti podvreči, pri prihodnji naberi novincev ne odtegnejo.

10. Grudna je pa bil izdan in razposlan XXXIII. del, in zapopade:

Naznanjenje zapopada postav in ukazov v delih CXLVI do CXLVIII občnega državnega zakonika in vladnega lista. — Razpis c. k. krajnskiga poglavarstva od 14. Kozoperska 1850. Razdelitev stroškov za zdravstvo na deželo za II. kvatre upravniga leta 1850. — Ukaz c. k. krajnskiga poglavarstva od 15. Kozoperska 1850. Stroški za vožnjo in hrano mater predepljencov se štejejo med stroške za zdravstvo, ki se po deželni izmeri izterjevati imajo. — Razglas c. k. krajnskiga poglavarstva od 7. Listopada 1850. Oprostenje oskerbstev in komisariatov za cerkvene rajtinge goskerbovanja cerkveniga in štiftniga premoženja od sončniga leta 1851 začevši. — Razglas c. k. krajnskiga davkniga vodstva od 20. Listopada 1850. Zastran oddajanja dohodninskih spovednikov za leto 1850.

14. decembra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CLVIII. del občnega državnega zakonika in vladnega lista, in sicer za zdaj v edino-nemškem izdanju izdan in razposlan.

Zapopade pod št. 462. CesarSKI patent od 29. novembra 1850, s katerim se vpeljava samoprodaje tobaka na Ogerskem, Horvaškem, Slavonskem, Sedmograškem, v serbski vojvodini, v temiškem Banatu in mejnih vojaških in primorskih pokrajinah in začasni red samoprodaje tobaka od 1. marca 1851 v moč vpelje.

S tem delam se bo tudi šestdeseti dokladni del izdal in razposlal, ki zapopade najponižniše prednašanje ministerskiga svetovavstva k predstoječemu patentu.

Tudi 14. decembra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXLVII. del občnega državnega zakonika in vladnega lista,

ki je 5. novembra 1850 v edino-nemškem izdanju na svetlo prišel, v česko-, talijansko-, madjarsko-, horvaško-, serbsko- in romansko-nemškem dvojnem izdanju izdan in razposlan.

Zapopade pod št. 436. Razpis ministra denarstva od 19. oktobra 1850, veljaven za Ogersko, Sedmograško, Horvaško, Slavonsko, serbsko vojvodino, temiški Banat in vojaško mejo čez speljavo naredb najvišjega patenta od 29. septembra 1850, čez pobiranje vžitnine od ola in žganih tekočin.

Včeraj 13. decembra 1850 je bilo talijansko-nemško dvojno izdanje V. dela občnega državnega zakonika in vladnega lista, ki je 9. januarja v edino-nemškem in 15. maja 1850 v slovensko-nemškem dvojnem izdanju na svetlo prišlo, izdano in razposlano.

12. decembra 1850 je bil v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXXXIV. del občnega državnega zakonika in vladnega lista, ki je 13. oktobra 1850 v edino-nemškem, potem v madjarsko-, horvaško-, serbsko- in romansko-nemškem dvojnem izdanju, — in 14. oktobra 1850 v česko-nemškem, — 22. oktobra 1850 v talijansko-nemškem in 4. novembra 1850 v poljsko-nemškem dvojnem izdanju na svetlo prišel, izdan in razposlan.

Zapopade pod št. 380. Razpis ministra uka in bogočastja od 4. oktobra 1850, s katerim se po najvišjem sklepu od 29. septembra 1850 poterjeni začasni predpis čez pravno akademijo na Ogerskem razglasi.

St. 381. Razpis ministra uka in bogočastja tudi od 4. oktobra 1850, s katerim se ponajvišjem sklepu od 29. septembra 1850 poterjeni začasni predpis čez pravno akademijo v Zagrebu razglasi.

Dunaj 13. decembra 1850.

Od c. k. vredništva občnega državnega zakonika in vladnega lista.

C. k. ljubljansko kantonsko poglavarstvo s tem sploh na spanje da, da se je srečkanje za vojaško nabiro, ki je bilo na 13. decembra 1850 razpisano v hiši mestne ljubljanske gosposke, ktera se je v to rabo sprosila, brez overe in v lepem redu speljala.

C. k. ljubljansko kantonsko poglavarstvo. V Ljubljani 14. decembra 1850.

Politiške naznanila.

Avstrijsko cesarstvo.

Dunaj 12. decembra. Dunajčani pač radi vedno kaj posebniga govoré. Ker zdaj ravno nič noviga nimajo, so staro jed pogreli, in od bolniga dekliča, od kteriga je bilo po časnikih pred pol leta veliko pametniga in nespametniga govorjenja vnovič, kakor od nove prigodbe govoré. Nova govorica namreč takole marnja:

„V avstrijskim vojvodstvih se je čudotvorna

prerokinja prikazala. Berž ko so gosposketo reč zvedile, so poslale se ve de berž žandarmerie, da bi bili napaki v okom prišli. Ko žandarji pridejo, je bilo silno veliko ljudi pri zamaknjeni, ki jo po nobeni ceni niso prijeti pustili. Žandarji morajo toraj obrniti, ker jih je premalo bilo. Ko namoženi vdrug pri-dejo, so se ljudje nekoliko razšli in zamaknena je mogla z njimi iti. Pri preiskovanju se je spoznala, da je bolna, pa tudi, da je zraven boleznit tudi goljufna tica, ki si je s svojimi prerokbami že marsikaj krajcarjev prislužila. Ko so jo gosposke prašale, od kod de so ji vse reči, ki jih je pripovedovala, znane, je rekla, da postane vsak petik njeno truplo tako oterpnjeno, da ne more ne roke ne noge premakniti. Pri tem začne njeno čelo kervavi pot potiti, ki ji tako zlo dol teče, da si ga komaj prot stran obriše. Pri tem potenju ji Bog tudi vse svoje skrivnosti razodene. Ko so jo zdaj gosposke prašale, kako de je v stanu si pot brisati, ker ne more rok ganiti, je postala zamaknjena nekoliko osupnjena, ker se je sama vjela, pa naglo si jo zopet zmislil rekoč: Res je, da ne morem roke ganiti, pa ker to vem, si vselej pred v četeretek na mizi ruto pripravim, v ktero se s sklonjeno glavo obrisujem. Ko so jo dalje barale, kdaj se je to potenje pri nji začelo, odgovori, da je enkrat na potoku vodil pila in pri tem je tudi neko čudno podolgasto žival požerla. Od tega časa jo je Bog svojo služabnico in prerokinjo zvolil. Ko so potem gosposke zamaknjeno deklico, ki je 25 let stara, zdravnikam v roke dali, se je pokazalo, da je imela ona že pred več leti šen, ki pa ni bil dobro spravljen in ji tedaj zopet včas, čeravno ne vsak petek močno ven vdarja. To je vzrok, da je tudi na možganih bolna. K temu pride še napetost sedanjih časov, in pa zvita buča. Kar jo je lahko k bledenju in prerokovanju pripravilo. — Tako se govori, ali je pa tega kaj ali le malo res, na to se pri nas ne gleda, ampak dosti nam je, da imamo le kaj govoriti.

Iz politiskiga polja nič posebniga. Sliši se, da se bode nabera novincev zopet preklicala. Vojšaki se od mej že odmikujejo in več polkov je že drugam namenjenih. V Cvetlu na dolnim Avstrijskim je vstal ropot in vpor zoper nabero novincev. Ljudje so rekli, da jim že zdaj delavcov manjka, in da bi jim potem, ki bi se še ostali pobirali, popolnoma nemogoče bilo, svoje dela opravljati.

Več učenih Čehov v Pragi se pripravljajo slovanski kolendar izdajati. Vse imenitne dogodbe iz slovanske zgodovine se bodo tu v kratkim povedale in sicer v tistim mesecu in na tisti dan, na kteriga so se pripetile. D—y.

Ljubljana 1. Grudna 1850. Skušnje v tukajšni bolnišnici kažejo, da je število rakovih od nekdanj silno veliko.

Skušnja kaže skozi 63 let v tej bolnišnici, da je med 60 bolniki, ki v njo pridejo, eden rakov. Tajista skušnja tudi ravno tako očitno resnico kaže, da ima med rakovimi vsaki tretji raka na ustnicah.

Ta več kot pol stoletja stara prikazn je

krajnski deželi vlastna, toraj mora tudi uzrok imeti, ki je tudi tej deželi vlastni

V tej deželi namreč je šega kmetov, de iz majhnih, lesenih s kupram okovanih pipic tobak pijo, ktere imajo silno kratke cevke, tako sicer, de se ustnice lahko okova dotikajo.

Ker je vedno oslinjen, mora kupreni okov tim več ustnice razjedati, ker je zavoljo tabaka, ki se iz pipe brez vodnjaka pije, slina sama zlo ojstra.

Ume se, de mora del života, ki ima toliko žilic in čutnic in ki je samo s prav tankokoličico pokrit, kakor so ustnice, o taki, v časi več let terpeči škodljivosti, nazadnje svojo prvno uredjenost zgubiti in se v raka premeniti, kateri najraji spodnjo ustnico prime.

To misel pa še zlasti to potrdi in jo gotovo stori, de je bilo med 142 bolniki z rakom na ustnicah 127 mož in le 15 ženskih, in de so bili ti možje večidel kmetje, delavci, tesarji, gostači, hlapci in torej ljudje stanov, pri katerih se imenovana navada največkrat vidi, kakor se tudi prav dostikrat zgodi, de taki ljudje svoje kratke pipice tudi še v bolnišnico sabo prineso.

Če se pa pomisli, de se mnogo tacih bolnikov iz strahu pred zdravnikovim nožem ali goljufani od nevednih mazačev ali clo ne ali pa še le na tukajšno bolnišnico obernejo, ko že več pomagati mogoče ni, in de drugi, kterim se bolezin verne, nad umetnostjo obupajo in tako zapušeni svojim domačim ljudem zlo nadlego in še clo nevarnost delajo, se da iz tega posneti, kako zlo je ta bolezin razprostrta in kako nevarni so njeni nasledki.

Nej se tedaj gosposke, duhovni, župani, zdravniki in ranocelniki z združenimi močmi prizadevajo, kakor morejo in zlasti iz primerim podučanjem ljudstva na deželi rabo kratkih lesenih, s kupram okovanih pip odpraviti, ki so zdravju tako škodljive.

Austrijanska. „Wiener Ztg.“ od 13. decembra prinese sledeči vojaški ukaz.

Moja armada je vsakimu težavnemu tirjanju vojskinih priprav v sila kratkem času popolnoma zadostila; to imam zahvaliti nje krasnemu duhu, nje udanosti in redu.

Velik del armade, četerti, brambovski in graničarski bataljoni se bodo podali k domačimu ognjišu; moj hvaležni spomin jih bo spremljal, in ravno tako zaupam, de bodo zdaj, daleč od svojih slavnih zastav, z izgledam natanjko pokorsino postavami skazovati, javni red varovali in podperali, kakor tudi pričakujem, de jih bom na prvi miglej ravno tako serčne in za boj pripravne na bojnem polju vidil.

Dunaj 12. decembra 1850.

Franc Jožef s. r.

* Njegovo veličanstvo avstrijski cesar je poljnemu maršalu Radeckimu sledeče lastno-ročno pismo poslal:

Ljubi poljni maršal grof Radecky!

Na prvi miglej ste se potrudili me z svojim v vojski doskušnim svetam podperati in svoj hrabri meč z noviga potegniti na čelu moje pod Vašim vodstvom nevzrugane armade za obvarvanje pravice Avstrije.

Previdnost je drugači sklenila, in akoravno mi je bilo le perviga potreba, nič manj Vam nisim hvaležen za pripravljenost, katero ste pokazali.

Nočem Vas dalej zadržavati od družiga važniga namena, blagoslove miru, kteriga sta Vi pribojevali v kronovini, ki je Vašimu varstvu izročena, z močno roko v polno veljavo vpejljati.

Ako bi okoljnosti spet tirjale, mi dajo Vaše slavne dela pravico na Vas, hrabriga borivca moje krone, pri vsaki priložnosti se zanesti.

Dunaj, 12. decembra 1850.

Franc Jožef, s. r.

* Viši vodstvo za komunikatio bo imenik vsih krajev avstrijskiga cesarstva izdalo za poštne vradnike. Za vsako kronovino bo prišel poseben zvezek na svitlo. Pervi zvezek bo zapopadel Avstrijsko pod Anizo, ki zapopade 8127 krajev. Ta zvezek bo z začetkam prihodnjiga mesca na svitlo prišel.

* Ravno je ministerstvo kupčije ukazalo, de se ima poština tudi od tistih naročilnih pisem plačati, po kterih časopise za prihodnje leto naročujejo, in le takrat so naročilne pisma stroškoprote, ako se odperte na pošto prinesejo, v kterih je naročnina za časopise letašniga leta izdane.

* Viši stavbino vodstvo je ukazalo, vse državne, deželne in kantonske ceste, reke in velike poslopja v celi deržavi popisati, de se bodo zamogle potrebne poprave storiti. To popisovanje mora biti do konca mesca marca pr. l. dognano, in potem se bodo od leta do leta le premembe zaznamovale.

Horvaška. Novoizvoljeni profesor avstrijskiga deržavljanskiga prava, dr. Andrej Gostiša bo začel svoje prednašnje 16. t. m. od 10 do 11 dopoldne, in od 4 do 5. popoldne.

Tuje dežele.

Bosna. Iz Zadra naznani telegrafiško naznani: Razločna bitva se je v Hercegovini bila, 600 vstajnikov je bilo vjetih; na obeh straneh je 1300 mrtvih. Povsod zmago Seraskiera praznujejo, v Livni se je 25krat z topam ustrelilo. Vojaki Arab pašata, ki so o pravem času čez Savo odrinili, kjer so vstajniki stali, so mnogo k zmagi pripomogli. Vstaja v Hercegovini in Krajni je, kakor se zdi, popolnoma vdušena, in samo Mostar bo treba še vpokoriti.

* Naj novejši novice naznanijo: Kavas paša je poskusil most pri Kognici podreti, al Omer paša ga je nazaj zapodil. Turški vojaki, ki so pri Šuterini na suho stopili, so že v Trebinje prišli in ondi slovesno sprejeti bili. Krog tri sto mestjanov jim je nasproti šlo.

* Po najnovših novicah — pišejo „srbske nov.“, ki so od samiga Omer pašata knezu in belgraškemu pašatu te dni naznanjene bile, je carska vojska vstajo udušila in vstajniki so orožje odložili in prizanašbe Omer pašata prosili, katero jim je on obljubil.

* Iz Bosne se piše 1 decembra v „narodne nov.“: Mislim, de čakate kaj zvediti od bosniške vstaje, jez vam zamorem povedati, de se je vstaja že vlegla, puntarji so razperšeni in carstvo bosniških golobradcev se je razvalilo. 24. novembra se razširi glas po puntarskih nahijah, de je en oddelk turških vojakov stopil v tuzlansko nahio od Sarajeva pridši in de se je ta vojska udarila z puntarji, v kterem boju pravijo, de je ranjen Mustaj paša Babič. Nato novico so puntarji, ki so se v Vučjaku borili z Seraskieram, in niso mogli sili vojakov se zoperstaviti, se vsi povernili na desni breg reke Bosne, v gradaško nahio, in 25. novembra pobegnejo poglavarji čet Hadži Salih beg in Mula-Džafer; ko to Turci vidijo se tudi oni vernejo vsak na svoj dom. Ko pridejo domu jih spet buljukbaši gonijo, de naj grede Tuzli v pomoč, kamor, ako turški vojaki pridejo, jih nikdo ne bo več iztirjal, al oni niso hotli tega storiti, ampak so odgovorili. Naši zapovedniki nas na vojsko terajo, ko pa resnica pride, se bojevati, sami naj prvi pobegnejo. Omer paša bo zdaj le na desnem bregu Bosne z svojo vojsko skoz tuzlansko, bielansko, zvrniško, srebreniško nahijo šel in nove vredbe povsod vpeljal.

* „Oest. Corresp.“ piše: Poslednje naznani pravijo, de je vstaja v Bosni že večidel potlačena in le edina terdnjava Mostar se še nekoliko upera postavni oblasti. Ako se pa značaj tamošnjih prebivavcov prevdari, ki je

nagel in po zgubi spet sam po sebi upade, se sme upati, de bo tudi ta terdnjava skoraj vrata carskim vojakom odperla. Omer paša je pokazal, de je previden in doskušen vojskovodja, in ne moremo tajiti, de je divan praviga moža poslal, in de je njegova vojaška in politiška ročnost pred vsim drugim pripravljena, vstajo udušiti.

Korenina vstaje je rasla v Bosni in ni bila verska napetost, vstajniki so se dvignili oger-njeni z plajšem izlamske vere, pa ne le za vero, ampak za obderžanje nekterih prednost, ktere je vera, kakor se je zdelo, Turkam te dežele zagotovila.

Poprave, ktere je vlada v vsih deželah zlo razširjene deržave, vpeljala, zadevajo v mnogih krajih na taki upor, de se mora dvomiti, de bodo popolnoma veljavo zadobile. Stari predsod vidi v vsaki popravi žugajočo nevarnost prirojene nrave, in kar je še bolj za prevdariti, ta stranka vidi v popravah tudi — ponižanje.

Neomikani Turki se sramujejo kako napravo, naj bo še tako potrebna in koristna, od evropejskih sosedov vzeti, oni čutijo prevagljivost kersanske omike, oni spoznajo moč evropejskih zadev, al nikakor, de bi jih to spodbodbo k enakimu početju, oni menijo, de je to le terda osoda tako storila. Zoper tako mnenje je težko kaj reči in že čez četertinko stoletja je to v turški dogodivšini naj večji važnosti med tem, ko se vlada vedno trudi, naj boljše in koristniše od evropejskih naprav v svojo deržavo uvede.

Pri tem početju mora vlada z naj večji previdnostjo ravnati, ona ne sme nikdar pozabiti, de, ako bi naravnost na noge stopila, drugo vodilo v življenje vpeljati, bi vse nje prizadetje zastonj bilo in nje veljava bi pri ljudstvu vse zgubila in popolnoma ugasnila. Že po več carskih fermanih je bilo zapovedano, z rajam človeško ravnati. Znani Hattiserif od Gülhaneh je o svojem času mnogo začudenja v Evropi zbudil in ljudje, ki niso v teh rečeh bolj natanjko podučeni, so menili, de je Turčija že novorojena, de je stopila iz okrožja izlamskih predsodkov in postala evropejska omikana deržava.

Pa le kmalo se je pokazalo, de je bila ta in mnogo drugih naredb brez nasledka. Ljute dogodbe v Aleppo so pokazale z noviga začudenimu svetu, de so pod tankim zagrinjam poveršnje, evropejskimu življenju vzete omike, stare strasti, stari predsodki, neumerljivi fanatizem dremali. Tudi v Aleppo je vstaja zavolj sovraštva evropejskih naprav vstala, tudi tam je bilo vzrok popisovanje, zoper kar se Turki skoz in skoz dvigujejo, ne zavolj tega, ker menijo, de je škodljivo, ali ker spoznajo, de je pomanjkljivo, ali ker veljave sultana ne poznajo, ki se podpiše, ampak ker je naprava, ki z njihno preteklostjo, njihnimi nameni in navadami v nikakoršni zvezi ni.

Vsak, kdor turške zadeve pozna, ve, de je nepremakljivo vodilo Turkov, raje cele dežele zgubiti in potem enakopravnost kristjanov za neprijazno osodo imeti, kakor pa spoznati pravno pravilo, de so kristjani z njimi enakoopravičeni.

Pri takih okoljčinah mora turška vlada zlo previdno ravnati in moč armade v pomoč porabiti, de bi saj na tako vižo svoje namene spolnila in se končnimu namenu scasama približala. Spoznati moramo, de se je v tej zadevi že mnogo hvalevredniga zgodilo, modrost in zmernost morama hvaliti, katero ministri deržave, katero vladati je morebiti naj teži naloga, rabijo. Pa čas se ni prišel, v kterem bi zamogli reči, de je Turčija novorojena, in dokler se zamore kaj taciga zgoditi kakor v Aleppo, kar celo kersanstvo presune, še ni poročstva za nezaderžljivo razvitje deržave pri

naj boljši volji vladarstva; ravno zavolj tega so te dogodbe vredne, de se pazljivo predvarijo. Za zdaj je skerb, ker je Bosna ukrotena, minula v ondašnjem azijskem mestu. Upamo in želimo, de se ne bodo več ponovile, kar se je že mnogo let večkrat pripetilo.

* Iz Noviga se piše 29. novembra v „Glasnik dalm.“ sledeče: 16. t. m. je prišel iz Carigrada v našo barkostajo turški parobrod „Muhbivi rurun“, na katerem je bilo 255 mornarjev. Na tisti fregadi je bil tudi novi vezir Bosne Haidredin paša, ki je saboj pripeljal 946 ljudi redne vojske, in potem ko je bil v predpisani kontumaciji je stopil 20. novembra na turško zemljo v Sutorini in je bližnje sela posedel; dokler mu ne pride iz Hercegovine podvoz, de je zamogel pot daleč nastopiti. 23. okoli poldne je pozdravil Haidredin paša z svojim sinom in z drugimi njegovih spremljajev gospoda generala Mamula, ki ga je vljudo pričakal, potem je general šel z svojim glavnim stanom v Sutorine in je njega zopet obiskal. 24. se je turška fregada, ki je prav lepo stesana in preskerbljena, v Carigrad podala. 26. zjutraj so se turške čete napotile iz Sutorina v Trebinje.

Mnogo naših gradjanov zlo hvali uljudnost in druge osebnosti Haidredin pašata in pravijo, de bo Bosna srečna, de jo on vlada, in tako tudi govore tisti Turci, ki so prišli iz Trebinja ga obiskat.

Rusovska. „Petrogradske nov.“ od 1. decembra naznanijo cesarski ukaz, de je metmitna meja med Ruskim in Poljskim dvignjena.

Nemška. Ukaz poruskiga kralja naroči armado pomanjšati.

Na Schleswig-Holsteinskem spet pričakujejo, de se bo boj unel. Govori se tudi, de bodo Holsteinci Lauenburg posedli.

* Iz Frankobroda se piše, de v mestih kurheškiga okrožja Hanau nočejo po nikakem davkov odrajtovati. In posebno se morajo bogati mestjani prisiliti, de plačajo; na kmetih se pa tega ne branijo.

* General Willisen je pri svojem odstopu sledeči vojaški ukaz razglasil:

Armadi:

Visoka deželna vlada me je od višjiga poveljništva odvezala. Mnenje je bilo tako nasprotno, de se ni moglo drugači zediniti kakor de sim odstopil. Odstopim s prepričanjem, de sim tudi pri tej poslednji naj težavniši stopnji svojo dolžnost spolnil. Zapovedajoči general ne sme drugači kakor po svojem lastnem prepričanju ravnati. Ločitev je meni težka. Po takih dogodbah posebno v nesreči se človek k človeku nagne in z težkim srcem od njega odterga.

Zahvalim se armadi za vse, kar je vpricho mene storila. Kdor je razmere, obteživne okolj-sine, kdor težave, posebno pomankanje častnikov vidil, s katerim smo se dan na dan borili, mora poterediti, de se je armada zlo terdno deržala. Bitva pri Idstedtu zoper sovražnika, močnejšiga sovražnika na številu in vredbi, je naj bolj kervava nove dogodivščine. Naskok na Misunde in Friedrichstadt je bilo hrabro delo. Deveti mož armade je bojne polja z svojo kervjo pomočil. Nesreča nas nikdar ni uklonila, vedno smo stali tu za boj pripravljeni.

Zapustim armado močnejši in boljši kakor je kdaj bila, ona je dobro oborožena in velike terdnjave, nje naprave, je pomagajo.

Vojaki! Bodite prihodnjimu vodju pokorni, kakor ste meni bili, in kar tudi pride, obderžite si slavo, de ste do zadnjiga stali v ostri pokoršini, v terdem redu. Zraven hrabrosti bo to vaša naj večji slava.

Bog bodi z vami in z vašo pravično rečjo. Rendsburg, 8. decembra 1850.

Willisen,

General-Lieutenant.

* Novo izvoljeni general Horst jo, ko je poveljstvo prevzel, sledeči vojaški razglas naznanil:

Schleswig-holsteinski armadi!

Ker sim po sklepu visoke deželne vlade za višjiga poveljnika armade zvoljen, vas, bojni tovarši, pozdravim kakor vaš novi poveljnik z serčno željo, de bi zamogel vaše spoštovanje in zaupanje pridobiti.

Kolikor večji je čast, v tako osodopolnem času k poveljstvu poklican biti, toliko težje so dolžnosti, ktere prevzamem. To toliko bolj poznam, ako se na prejšniga, z kraznimi lastnostmi obdarjeniga vodja ozrem; pa zaupam v Boga, de mi bo pomagal, jih spolniti, in z vami, jaki Schleswig-Holsteinci, pravično reč srečno speljal. In tako nastopimo v zaupanju in edinosti, neupogljiviga poguma, ne glede na žugajoče nevarnosti, častno pot. Zaupajte mi, kakor vam zaupam jez.

Rendsburg, 8. decembra 1850.

Zapovedovajoči general Horst.

Francoska. Iz Pariza se piše 10. decembra: Danes je pri nas veliko veselje, ker praznujemo volitev predsednika. Občinsko svetovavstvo je napravilo velik bal h katerimu je 18,000 oseb povabljenih. Ravno sim dvorane pregledal; kaj krasnejšiga bi se težko našlo.

Dvorane so silno velike in prav krasno okinčane.

Pred balom bo gostija, h kateri je 180 oseb povabljenih.

* Iz Pariza se piše 9. decembra: Na svetu je vse narobe. Včasih se mi to razjame in takrat si vedno želim se pridružiti učencam modroznanva demokrita. Danes imam zlo veliko skušnjavo, ker Pariz se popolnoma umno obnaša in z resnim obličjem kaže, de hoče do zaznamovane dobe umen ostati.

Te besede se bi mogle uganiti, ni res? Le nekoliko poterpljenja, skoraj me boste razumeli. Popred pa vam moram neko dogodbo povedati,

Že več let je, kar sim v Frankobrodu Ruse gledal, ko so se v orožju vadili. Gledal sim skozi okno, od kodar sim dvoje ulice v obeh imel. Na levi je sedel na konju car Aleksander, v krasnem okrogu. Iz desne so prihajali vojaki okrog vogla in so memo cara in vojaškiga kneza šli. Bliža se tudi polk oklepnikov, z težkimi oklepi in čeladi in zlo pijan. Vsi so na konjih semtertje omahovali in gledavke je zlo skerbelo za lepe mladenčce, ki so mislile, de jim knuta ne blo odšla. Pa kako nepotrebna je bila skerb. Ko so prišli krog vogla, so mladenčci iz spoštovanja in bojezni moč v sebi čutili, pijanost krotiti. Kakor iz železa vlti, so sedeli na sedlu in so se memo cara podali brez de bi bili karani.

Na enako vižo zaperamo zdaj v Parizu pijanost strasti v svoje serce. Sicer se ne bojimo nemilosti samovladarja in vojaškiga kneza, ali mi gledamo na djanje in gnjanje v Parizu. Mi ne moremo miru storiti in le delamo kakor de bi bili mirni, de bi skerb zaterli, de bi denarje iz zapertih skrinj na svitlo spravili, de bi z zaupanjem kupčijo oživili.

Zatajenje samiga sebe bo dober sad rodilo, tisuč in tisuč serc nam bo zavolj tega hvaležnih, in vender ne bomo tako bližnje misli zapopadli, de bi bilo treba naše divje strasti oberzdati.

Skorej bo zaterti plamen razpore se spet živo unel, in že zdaj strasti tega išejo. O tem je vse narobe, kar sim zgorej rekel.

Turška. Iz Carigrada se piše v „Südslavische Ztg.“ 25. novembra: Novice iz Aleppo sežejo do 9. novembra. Kerim paša je vstaj-

nike zmagal. Bivši poglavar Mustafa Zarif paša, je ukazal Abdül Aleka zapreti in z njim tudi druge glavarje vstajnikov in je požgal tisti del mesta, ki se je uperl. Tri četertine mesta je pogorelo, čez 2000 prebivavcov je bilo pomorjenih. Vlada je dovoljna, de se je resnost pokazala, tega pa ne more sterpeti, de se je tako grozovito ravnalo. Tukaj se na glas pripoveduje, de Mustafa paša ni s tem mislil samo poprejšno sumljivo zadržanje poravnati, marveč tudi z takimi grozovitosti Arabe sovražnike vlade storiti. Tako govori glavno mesto in zdi se, de ga bodo v Carigrad poklicali, se opravičiti. To je ravno tisti Mustafa Zarif paša, ki je naj bolj kriv, de se je vstaja unela, ker se je vstajnikom umaknil.

Azija. Nar novejši novice iz Kitajskiga se nasprotno glase. Samo v tem so edine, de kitajski vstajniki 60 milj od Kontona stoje; novice pravijo, de so oni carske vojake popolnoma potolkli, druge novice pa pravijo, de so bitvo in 600 mož zgubili, in zavolj tega se je kupčija z Kantonam spet odperla. Kitajska vlada je prepovedala v obertniško razstavo v London deželne izdelke pošiljati.

Razne naznanila.

— Časopis „Eco della Borsa“ pravi, de se je že mnogo za lombardo-benečansko posojilo podpisalo.

— Šlišise, de se je ban Jelačić iz Dunaja že spet v Zagreb napotil. Pripoveduje se tudi, de se bo vojskovodja Radecky še te dni na Laško podal, ker so iz Berolina novice zlo mirniga zapopadka prišle.

— V petik zjutraj sta se v Ljubljani v rožnih ulicah dva otroka zadušila. Fant star 4 leta in deklica 6 let. Njih oskerbnica zjutraj iz doma gre in otroka v izbo zapre, ki sta bila še v postelji. Ko domu pride in odpre, zagleda v izbi polno dima in nektore reči že goreti vidi. Ogenj naglo pogasi, al otroka sta bila že zadušena. Najberž de sta se otroka z klinčiki igrali in tako zažgala, ker peč ni bila zakurjena in se toraj klinčki niso mogli vžgati. To je gotovo očiten dokaz, kako nevarno je, otroke brez varha same doma pušati.

— „Vid. Dennik“ naznani za gotovo, de bo deržava en milijon goldinarjev dala, de se bodo v Krakovi pogorele hiše zopet sozidale in razun tega 700,000 gold. za dolgove pogorelcov. — Papež je poslal 10,000 frankov za Krakovske pogorelce, od katerih polovica je za pogorelce in polovica za poškodovane cerkve namenjena.

— Evropejsko Rusko ima 99,489 štirjaških milj, od teh pride na Poljsko 2318 štirj. milj, na Kazan in Astrahan 25,000 štirj. milj, na Pobaltiske zemlje 2300 štirj. milj, na Finlandsko 6400 štirj. milj. Celo carstvo z azijskimi in amerikanskimi pokrajinami znese 359,524 štirj. milj. Stanovavcov je 60,600,000, med temi 51 milj. Slovanov, in sicer 4,769,790 Poljcov. Rusija ima toliko prebivavcov kakor celo Nemško z Porusijo in Avstrijo vred. V evropejski Rusii pride 565 stanovavcov na eno štirjaško miljo. Nar bolj obljudene so srednje evropejske dežele, v teh pride tudi 2000 prebivavcov na eno štirjaško miljo, potem poljsko kraljestvo (1918 duš na eno štirj. miljo). Najmanj prebivavcov imajo pokrajne arhangelske, kjer pride 16 duš na eno štirj. miljo. V Sibirii pride samo 13 prebivavcov na eno štirj. miljo. V visokem severu pa še en človek ne na štirj. miljo. Prebivavcov je 50 milj. 552,000 gersko-slovanske vere, 6,744,145 katoliške, 3,309,330 evangelske, 1,604,767 judovske in 566,320 muhamedanske, ostali pa so razne vere.

LEPOZNANSKI LIST.

Pretres slovenskih pesnikov.

(Dalje.)

Z Jarnikam ob enim je pisal Vodnik. Ob-
nebe njegoviga duha ni bilo tako ozko in za-
grajeno, kakor pri unim. Ko se je Jarnik sko-
rej samo z duhovnimi rečmi pečal, obleta svo-
bodni, neomejeni Vodnik celo polje pesništva.
Tu zdihuje žalostna deva po mladeču, pa bolj
skrito in tesno, zakaj Vodnik je bil mlih. Tam
zopet se nam lepa narava kaže in eveteče slo-
venske dobrave. Tu se nam domovina povzdi-
guje in ljubezen do nje obuduje, tam zopet
se nam razodeva v alegorijah hudobni sovra-
znik, ki nam nar svetejši pravice krati. Zdaj
se nam domače, kmečko življenje popisuje,
potem nas pelje zopet pesnik na bele kope
snežnikov in nam nadušen okolice razkazuje.
V tej pesmi najdemo dobičke, ki jih le mir
dati zamore; v uni zopet ognjene besede ro-
jakam, za orožje prijeti in si domovino nad-
loge oteti. Vse občutleje za lepo, dobro, kras-
no, pravo in žlahtno je obsegel duh Vodnika
in ravno zavolj te mnogoverstnosti in zavolj
tega splošnega nadušenja za viši reči, smemo
terditi: Vodnik je bil prvi Slovenec, ki ime
pesnik po pravici zasluži.

Ko Jarnikove pesmi beremo se nam misel
vrine, de je le po nakretju v nekatere pesniški
duh stopil, pa če primemo v roke Vodnika,
najdemo povsot neko žilo, ki njegove poezije
od prve do zadnje oživlja. Tu ni nič terdi-
ga, prisiljeniga, nenaravniga; vse se giblje
lahko, brez težave; povsot se nam razprostira
duh slovenskiga naroda, ki je le umetno v
vezi djan. Pa dve reči ste bile Vodniku pri
njegovih delih napoti. On je živel v dobi, ko
se je slovenski jezik po strašni zimi komaj
ozelenel. Solnce Rožniga cveta ga še ni v
pisano, puhtečo in dišečo livado premenilo.
Toraj je jezik Vodnikov sicer lep, kakor je
perva zelenjava pomladi lepa in gibčen, kakor
pomladno šumenje studenca; pa manjka mu
dišave, krasote in cvetja, manjka mu viharja,
groma in bliska. Vse teče brez strasti v eno
mero naprej. Ko ta jezik beremo, gotovo re-
čemo: Lepo sicer, pa tako govori tudi prosti
ratar.

Druga ravno tako važna okoljsina, ki je
bila Vodniku napoti je bila brez dvombe ta,
de je v duhovni stan stopil, kamor ga je rev-
šina zoper njegov poklic prisilila. De tu ni
smel svojih občutljiv popolnoma, v vsi viso-
kosti in obširnosti razodeti je gotovo. Zakaj
duhovnu se marsikaka reč za zlo vzame, kar
bi pri drugim, človeku nikakoršne pomembe
ne imelo. Z veliko rečmi bi dal potem duho-
ven pohujšanje, kar samo na sebi ni ravno
pregrešno in napačno.

Tudi svetost stanu že zlo duhovna ovira,
se v zemeljske reči zamakniti, se od njih na-
dušiti in jih v mičnih pesmah, ki vender ne-
kako prostost vedno ohraniti morajo, prepe-
vati. K tem splošnim razmeram so prišle o
Vodniku še posebne, ki so ga gotovo zader-
ževale, tako de v njegovih poezijah le nižji
misli pesnika beremo. Visočejih in imenitnih
nam ni razodeti smel.

Ta dva vzroka nam razjasnita, kako de ni
ne jezik ne zapopadek Vodnikovih pesem na
nar višji stopnji omike in popolnosti. Pa vkljub
tema dvema okoljsinama je imel mnišek ven-
der toliko prednost pred svojimi spredniki in
clo pred veliko nasledniki, de smemo po vsi
pravici njegove poezije med klasiške dela slo-
venskiga slovstva šteti.

Preden se od prve dobe, ki do leta 1830
seže, ločimo, moramo se dve reči omeniti,
namreč cerkvene pesmi in pa zbirko Koritko-
ta. Zares se moramo o neskončni marljivosti
čuditi, s katero se je poljski begun narodne
lastine Slovincov poprijel. Od gore do gore,
od vasi do vasi in clo od hiše do hiše je bilo
treba in sicer več let hoditi, preden je bila
tako obširna zbirka dognana. Nezmerno truda
in časa je ona Koritkova veljala in nezmerno
hvalo smo mu tudi dolžni, de nam je pred-
mete ohranil, o katerih so se misli naših oča-
kov sukale. Pa predmet je le polovica narodne
poezije, drugo polovica pa je duh, ki mrtvi
predmet oživi. In ravno tega duha manjka
večini Koritkovove zbirke. Svojevotjno ga je
on al popolnoma odgnal, al pa zlo popačil,
iz vzrokov, ki smo jih pri Dajnkotu omenili.

Proti letu 1830 je tudi mnogo svetih pesem
na svetlo prišlo. De to reč obenim končamo,
povzamemo tudi cerkvenice, ki so pozneje beli
dan zagledale. Brez dvombe bi mogle ravno
svete pesmi, de svoj visok namen dosežejo,
vsikdar z visokim nadušenjem in nekim sve-
tim ognjem pisane biti. Zakaj le tako zamo-
rejo serce bravca pevca in poslušavca ogreti
in ga nad zemeljske reči v boljši svet po-
vzdignuti. Kdor pomisli, kako težko de je, iz-
virni duh plujih sostavkov pri prestavljanju v
kak drug jezik z besedo vred prestaviti, bo
gotovo previdil, de se je ravno pri cerkveni-
cah prestavljanja nar bolj ogibati. Pa večidel
naših svetih pesem je žali Bog iz družih je-
zikov in sicer ne zlo umno prenešenih. Zato
vidimo tudi v njih lepe smisli in dobre misli,
pa obleka je merzla in serce občuti malo, ker
se mu lepa podoba s spačenim obrazom kaže.
Teh napak tudi Majerjeve pesmi niso proste,
če se prav navadno silno povzdigujejo. Mi
sicer nismo vsih brali, pa vender zadosti, de
zamoremo to presojo izreči.

Majar zamore izversten slovničar umen po-
litikar in iskren domorodec biti, pa pesništva
se ni z zlo velikim vspeham poprijel. Vender
v primeri z drugimi so njegove cerkvenice še
zmiram prikazen, ki napredovanje Slovincov
tudi na tem polju kažejo. Pa cerkveniga pes-
nika, ki to ime zares zasluži imamo do zdaj
samo eniga. Vsak bravec bo uganil, de g.
Potočnika mislimo. Manjši vrednost imajo nje-
gove zlo natančne prestave, pa od njegovih iz-
virnih pesmi velja, kar smo izgovorili, v po-
polni meri. Iz njih se vidi, de se pesniški
duh tudi v pesmi vdihniti da, ki ne govore
o ljubezni in lepoti naravnih prikazen. Ko go-
vorimo od svetih pesem, razumimo tu le tiste,
ki se navadno v božjih vežah in po družih
pobožnih družbah prepevajo. V tacihi pesmah
je g. Potočnik mojster. Kdor se hoče tega
bolj na tanko prepričati, naj gre h kakimu
pevcu, ki mu bo med drugimi cerkvenicami,
kako Potočnikovo zapel. Tu bo vidil, kak
razloček je med to in unimi, ne le kar bese-
de, ampak še veliko bolj, kar duh, zapopa-
dek in celo sostavo zadene.

(Dalje sledi.)

Ženitba Slavenov in posebno Rusov.

(Dalje.)

V Saratovskej okrajni gleda ženin in nje-
gova rodovina bolj na lepo zaderžanje neve-
ste kakor na lepoto. Tu pravijo: „Ne bomo
samo obličja lizali, mi potrebujemo ženo, ki
moža vboga in ga ljubi, na to gleda, de nima
raztergane srajce. Jabuko ne pade daleč od dre-
vesa.“ Da grejo nevesto gledat se povabi pet
bližnjih žlahtnikov, katerih dolžnost je, ženina
nališpati.

Nevesta ima naj lepsi Sarafan in svilno ruto
na glavi. Posrednica preiše nevesto vprico
gostov, da jih prepriča, da ima cele ude. Po-
tem se vse domu poda, samo oče neveste in
posrednica ostaneta, ki se z očetam neveste
na posebno vižo pogode. Očeta morata eden
družega obdariti in za darove se popred po-
govorita. Nevestini oče tirja navadno nekoliko
srebrnih rubeljinov, tri Sarafane, kozuh, svil-
no ruto, čevlje, perzijanski pas, pisane roko-
vice, nekoliko perkala, dva vedra žganja, tri
pude govejega mesa, dva puda sladu in ne-
koliko liber medu za medicu. Žlahti ženina
podari nevesta: njegovemu očetu platneno srajco,
materi kos platna in eno ruto, bratu cvilihovo
srajco, ženi njegovega brata platna za rokave
ali pa eno ruto. Ko praznujejo zaročni praz-
nik prinese žlahta ženina v hišo ženitne kruhe,
dve steklinici žganja, goveje pečenke, kopuna
ali gos in pert mizo pogeruti. Miza se po-
gerne in vse se vsede in začne gostiti. Ženin
glavo v tla oberne dokler ne pride nevesta z
svojimi tovaršicami in ženinu žganja ne nalije,
kteriga nekoliko trenutkov v roki derži in ne-
vesti potem nazaj da. Potem mu poda posred-
nica kakor dar neveste ruto za vrat, s katero
si obraz obriše, potem nevesto za uho prime
in jo trikrat poljubi. Preden se gosti razi-
dejo, podari se nevesta ženinu rokavice, ktere
mu je sama naredila. Drugi dan šiva nevesta
z svojimi tovaršicami in dela, ker ima ženinu
prinesli, posebno srajce za ženina. Ta na-
vada je povsod na Ruskem. Na večer pride

ženin z prijatli in žlahto in vsakbati nevesti
kaj saboj prinese. Pri tem se vedno vesele
pesmi pojo in burke uganjajo.

Tovarsice skrijejo nevesto, ženin jo iše, jo
peljubiti in poljubi tudi v kazen nje zale to-
varsice. Poročni dan ima ženin pisano srajco,
pisane hlače in plavi kaftan, kraji rute leže
po celi širokosti na persih. Ko se v cerkev
podajo ostanajo, konji že pri vratih hiše, de
ženin zakliče: Čujte, moji spoštovani, odkrite
se! Zdaj se vse odkrije, prekriža in moli.

Opoldne pri južni ne smeta novozaročena
nič jesti, pert je pred njima v gubah in noži,
vilice in žlice so narobe obrnjene. Ko od
mize vstanejo, potegne nevesta za konce perta,
da se nje tovarsice kmalo omože. Za vozom
neveste, v katerem se v cerkev pelje, stoji ne-
kdo z golim nožem v raci, da copernijo pre-
reže. Nevesta na vozu vstane, se na vse
strani priklone in reče: „Z Bogom blagodar-
jena domača hiša!“ Ko pridejo k cerkvi, po-
šlejo najpred po fajmostra, kteremu vedno
žganja, potico, moke in ječmena podarijo. Pri
poroki se nevesta prizadeva, prva na pert
pred oltarjem stopiti, da bi doma hlače nosila.
Na poti v in iz cerkve se ogibajo križopotov,
da bi hudobnemu duhu iz poti šli. Nevesta
nese k poroki dve srajci, znamenje nje čistosti
in dva Sarafana, ker enega za celo svoje živ-
ljenje varje in le velke praznike na glavo dene.
Tudi mora ženin nevesto pred poroko od nje
brata odkupiti.

Ko je kupčija storjena, pomaha brat z ruto,
se poslovi pri sestri in jo objame, in ženin
stopi na njegovo mesto. Tudi sol stresejo iz
solnice, ki zraven neveste stoji v solnico že-
nina, da nje ljubezen večna oстане. Tudi je
v teh krajih navada pri poroki se proti soncu
obrnuti. Ko pride nevesta iz cerkve, jo po-
čakajo doma na pragu in v stanico nesejo,
ker je to znamenje pokoršine. Potem jo po-
stavijo v stanici v kot, kjer tako dolgo oстане,
da vsi pričijoči z steklenico žganja memo nje
gredo. Potem jo kaka žlahtnica pred ognjišče
pelje, ker se kuri, da bi jo tako rekoč naučili
kuhati. Poslednjič jo na klop denejo in ji na
noge vročo ponvo denejo. Ako vročino pre-
nese, pomeni to, da ne bo nikdar čmerna.

Ko poslednič novozaročena v spavnico peljejo,
ostane nevesta pred pragom in se brani noter
iti, dokler je trikrat z knuto po herbtu ne uda-
rijo in ženinu izroče z besedami: „Volk, vze-
mi ovco!“ Na zakonski postlji ležita dva za-
konska, ki sta v svojem stanu zlo srečna, da
bi jo ogrela z ognjem ljubezni. Potem, ko
novozaročena odideta, se še le prav za prav
prava svatba začne. Po gostii se vse dvigne,
se zahvali za kruh in sol. Potem se pripeljeta
zaročena spet nazaj, ki pred vsacega poklek-
neta in tako dolgo ne ostaneta, da steklenico
žganja spiije in ju podari. Brat jima podari
poleno z besedami: „Zakuri s tem toplice in
omi moža!“ Potem, ko je že vse končano, se
nevesta še uči vodo nositi.

(Dalje sledi.)

Zmes.

V Pekingu pride vsak teden na svitlo tiskan
časopis v neizrečeno veliki podobi in polno
novic iz „nebeškega kraljestva“; novic iz zu-
najnih krajev ne prinaša. Ti časopis, ki že
kakor govore, tisne let izhajajo, vživa popolno
vero. Le enkrat, namreč v letu 1727 je krivo
naznanilo prinesel, kterega je nek javni vrad-
nik v natis poslal, je bil pa zavolj tega z
smertjo kaznovan. Od tistega časa se pa še
nikdar ni nič lažnjivega vanj vrinulo.

* Pred Berolinsko policijsko sodbo je stala
5. novembra zatožena — opica. Zatožena je,
ko je igrala, nekemu otroku na vrat skočila
in ga oplasila in opraskala. Nje posestniku
se ni moglo dokazati, da na opico ni pazil in
zavolj tega poderla. Opica je bila sama pri-
čijoča pri sodniški obravnavi in sicer v žepu
gospodarja in je z velikim čudenjem poslušala.

Slovstvo in umetnost.

Česka prestava državljanskega zakonika
je bila v Pragi komisij v pregled izročena pod
predsedništvom svetovavca višjiga deželnega
sodništva Dr. Strobacha. Konec tega leta se
bo v natis dala.